

Pazi lomljivo!

Bez dogovora: EU plan postizanja 0% emisije CO₂ do 2050.

Tri događaja ilustruju ranjivost elektroenergetskog sistema

Poljska i Mađarska traže novac za pristanak na nulti CO₂ cilj

Grčka odustaje od TE na ugalj bez podrške mehanizama kapaciteta

EK odobrila italijansku šemu mehanizama kapaciteta

ČEZ dogovorio prodaju poslova u Bugarskoj

EU: Q&A o nacionalnim energetske i klimatskim planovima

Gasprom spreman na fleksibilnost u pregovorima sa Ukrajinom

SADRŽAJ

Tri događaja pokazuju ranjivost elektroenergetskog sistema	OVDE
Najopasniji hakeri ciljaju na američki elektroenergetski sektor	OVDE
EU za sada bez datuma za postizanje nultih emisija CO2	OVDE
Poljska i Mađarska traže novac za pristanak na nulti CO2 cilj	OVDE
Zemlje EU dobile su mešovitu ocenu o klimatskim ciljevima	OVDE
EK: Pitanja i odgovori o nacionalnim energetske i klimatskim planovima	OVDE
Objavljena dva temeljna dokumenta za EU Paket čiste energije	OVDE
IEA priprema scenario za održavanje globalnog zagrevanja ispod 1,5C	OVDE
Naftni majorsci se ograđuju od EU cilja nulte emisije CO2 do 2050..	OVDE
EurActiv: Francuski energetske plan prepun rupa	OVDE
Grčka odustaje od mega TE na uglj bez podrške mehanizama kapaciteta	OVDE
EK odobrila italijansku šemu mehanizama kapaciteta	OVDE
Italiji odobrena šema podrške OIE	OVDE
IENE: Cene kliringa na tržištu električne energije jugoistočne Evrope	OVDE
ČEZ dogovorio prodaju poslova u Bugarskoj Euroholdu za 335 miliona evra	OVDE
ČEZ razmišlja i o izlasku iz Rumunije, Turske i Poljske	OVDE
Turska obustavila izvoz električne energije u Bugarsku	OVDE
Počeli pregovori Rusije i EU o izbacivanju dolara iz međusobnih transakcija	OVDE
Gasprom spreman na fleksibilnost u pregovorima sa Ukrajinom	OVDE
Naftogas nudi swap dogovor Gaspromu, umesto tranzita	OVDE
IEA: Skok vrednosti subvencija za fosilna goriva, posebno naftu	OVDE
Mađarska, Bugarska i Hrvatska sa „najprljavijim“ transportom u EU	OVDE
Big Oil kompanije zatrpane klimatskim tužbama u SAD	OVDE

Tri događaja pokazuju ranjivost elektroenergetskog sistema

LONDON - Snabdevanje električnom energijom u Argentini, Urugvaju i delovima Paragvaja je u prošlu nedelju bilo zamračeno nekoliko sati kada je regionalna elektroenergetska mreža pretrpela kaskadne kvarove.

Nema nagoveštaja da je bilo šta zlonamerno uzrokovalo zamračenje; najverovatnije je došlo do kvara na opremi, glasi prva priča.

Opomena iz avgusta 2003.

Čak i mali problem ima potencijal da pokrene kaskadni prekid snabdevanja strujom milionima korisnika u samo nekoliko minuta. U avgustu 2003. godine, zarasla stabla su došla u kontakt sa dalekovodima u oblasti Klivlend-Akron u Ohaju i prouzrokovala su kaskadne kvarove koji su zamračili ceo severoistok SAD i susedne delove Kanade.

Kvarovi kompjuterskog sistema, loša praksa u kontrolnoj prostoriji i neadekvatno planiranje značili su da su lokalni kontrolori mreže izgubili svesnost o situaciji i presporo reagovali na eskalacijski problem

Kako je lokalna mreža postajala sve nestabilnija, dalekovodi i stanice su se automatski isključivali kako bi se zaštitili, šaljući neobične tokove energije u susedna područja. Najmanje 265 elektrana, sa više od 508 pojedinačnih proizvodnih jedinica je sukcesivno zatvoreno - uključujući 10 nuklearnih elektrana, koje su dizajnirane da se odmah zaustave ako se otkrije nestabilnost mreže.

Događaji iz avgusta 2003. godine ilustruju kako čak i „trivijalni“ problemi mogu da pokrenu prekid u celom regionu ako se mreža ne kontroliše na odgovarajući način.

NYT: SAD hakovale rusku prenosnu mrežu?

Međutim, proteklog vikenda je **Njujork Tajms** otkrio da su Sjedinjene Države hakovale rusku mrežu i da su spremne da izvrše kibernetički napad na taj cilj.

I pre nuklearnog sporazuma sa svetskim snagama 2015. godine, Sjedinjene Države su razvile plan, pod kodnim nazivom Nitro Zeus, kojim bi u slučaju sukoba mogli da obore elektroenergetski sistem Irana, navodi njujorški list.

Napad je bio i demonstracija mogućnosti administracije Donalda Trampa da koristi nova ovlašćenja za agresivniju upotrebu sajber kontrole, rekli su za njujorški list sadašnji i bivši vladini zvaničnici.

Tri pretnje za elektroenergetske sisteme

Ove tri priče ilustruju sve veće rizike koje za elektroenergetske mreže stvaraju ograničenja kontrole, solarne oluje i sada hakovanja, bilo od kriminalaca, terorista ili državnih špijunskih agencija, komentariše **Reuters**.

Promoteri teorije održivog razvoja, bračni par Amori i Hunter Lovins (Amory and L Hunter Lovins) upozorili su na ranjivost tog aspekta ekonomske i nacionalne sigurnosti pre skoro 40 godina ("[Krhka snaga: energetska strategija za nacionalnu sigurnost](#)", 1982). "Nekoliko ljudi je u stanju da zamračí veći deo Zemlje," napisali su ti autori.

Električne mreže moraju uravnotežiti različite aspekte ponude i potražnje na trenutnoj osnovi (uključujući frekvenciju, napon, snagu i reaktivnu snagu). Kontrolne sobe upravljaju sistemom konzervativno, vodeći konstantnu analizu scenarija za planiranje velikog spektra nepredviđenih situacija.

Mrežama se mora upravljati sa dobrom sigurnosnom marginom, jer većina sredstava za proizvodnju, prenos i distribuciju ima sigurnosne izlaze koji će uzrokovati njihovo isključivanje i automatsko isključivanje ako su izloženi riziku od preopterećenja ili na drugi način rade izvan sigurnih granica.

Sajber napadi – nov izazov za regulatore i operatore

Sada se regulatori i mrežni operatori moraju boriti i sa pretnjom sajber (cyber)-napada od

strane hakera, iznuđivača, terorista ili špijunskih agencija čiji je cilj ometanje tokova energije.

Električne mreže su bile u središtu pažnje, ali komunikacijski sistemi, uključujući telekomunikacije i internet, pokazuju slične ranjivosti. Rizici su pojačani jer se ovi nekada odvojeni sistemi sve više konvergiraju da bi proizveli još složenije i slabo razumljive sisteme sistema.

Prirodni gas, struja i voda su već međusobno povezani. Električna energija je povezana sa industrijskom proizvodnjom i transportom. Međutim, „internet stvari“ i 5G telekom mreže će dovesti do još čvršćeg povezivanja sistema, jer će se više procesa u domovima, kancelarijama, fabrikama i transportnim sistemima daljinski kontrolisati putem interneta.

Međunarodno pravo za sada bez odgovora

Mreže će postati važan element budućeg borbenog prostora, zbog čega većina velikih sila, pa čak i neke manje, ulažu velike napore u ofanzivne i odbrambene sposobnosti. Do sada, međutim, ne postoji dogovor o tome kako će se normalne konvencije i zakoni diplomatije i ratovanja primenjivati na mreže.

Međunarodno pravo obično zahteva pravljenje razlika između vojnih i civilnih ciljeva. Međutim, mreže zamagljuje razliku između ta dva sistema i ne postoji sporazum o tome kako ozbiljno tretirati mrežne napade u odnosu na konvencionalne napade kinetičkim i eksplozivnim oružjem.

Mrežni napadi također postavljaju teška pitanja o pripisivanju odgovornosti i proporcionalnoj odmazdi, jer se mnogi mogu pokrenuti anonimno. Mrežni napadi mogu biti posebno pogodni za asimetrično ratovanje i terorizam, jer oni zahtevaju daleko manje resursa od konvencionalnih i nuklearnih sila.

Najopasniji hakeri ciljaju na američki elektroenergetski sektor

NJUJORK - Neki od najopasnijih hakera na svetu su se vratili u američki elektroenergetski sektor u poslednjih nekoliko meseci, prema internom upozorenju izdatom ovog proleća od strane Severnoameričke kompanije za električnu pouzdanost i novih istraživanja, obelodanio je sredinom juna specijalizovani američki portal E&E News.

Regulator mreže je 1. marta izazvao uzbunu u firmi za industrijsku sajber-sigurnost Dragos povodom ozloglašene hakerske grupe poznate kao Ksenotim (Xenotime). Ksenotim je krajem prošle godine napao američke elektroenergetske kompanije "operacijama izviđanja i potencijalnih početnih pristupa", navodi se u upozorenju.

Nije poznato da je grupa hakera - koja je pre dve godine zarazila bezbednosne sisteme saudijskog petrohemijskog kombinata veoma usavršenim, opasnim po život zlonamernim softverom Triton - probila osetljive kontrole američkih elektrana ili podstanica.

Ksenotim je i dalje najopasnija cyber pretnja na svetu, sa sposobnošću i namerom da se ubijaju ljudi", rekao je Serđo Kaltađirone (Sergio Caltagirone), potpredsednik za obaveštavanje o pretnji u Dragosu. "Bili smo veoma proaktivni u radu sa stotinama elektroenergetskih

komunalnih kompanija, pripremajući ih kako da najbolje branimo električnu mrežu SAD od napada protivnika ovog kalibra."

Dragos je prošle godine prijavio da je Ksenotim proširio opseg svojih zlonamernih operacija na ciljeve SAD-a, iako firma nije precizirala koji su sektori došli u hakerski križ.

Pre deset dana je kompanija objavila blog o detaljima aktivnosti Ksenotimaa koji datiraju od 2017. godine. Nakon što su hakeri "uspešno kompromitovali nekoliko naftnih i gasnih sredina", Ksenotim je pokazao "dosledan, direktan interes za elektroprivredne operacije" u Severnoj Americi do azijsko-pacifičke regije, saopštio je . , Dragos, pozivajući se na komunikacije sa neidentifikovanim klijentima.

EU za sada bez datuma za postizanje nultih emisija CO2

BRISEL - Lideri Evropske unije nisu postigli jednoglasan pristanak na predloženi ciljni datum 2050. za postizanje neto karbon neutralnosti (nulte emisije CO2) u bloku, navodi se u nekoliko **medijski izveštaja** sa EU samita održanog u prošle nedelje.

U nacrtu konačnog saopštenja samita se navodi, bez preciziranja roka, da će Unija nastojati da postane ugljenično neutralna u skladu sa Pariskim sporazumom. Međutim, ambiciozni cilj za 2050. je, kako se izveštava, prebačen u fusnotu teksta.

U noti se navodi da "većina" od 28 zemalja članica EU podržava taj potez, koji bi omogućio smanjenje emisija uz sprovođenjem mera kao što su sadnja drveća ili korišćenje tehnologije hvatanja i skladištenja CO2 (CCS).

Nemačka kancelarka Angela Merkel izrazila je podršku meti za 2050. ranije u četvrtak, ali to nije bilo dovoljno da ubedi skeptične lidere. bi im pomogla u ispunjavanju cilja.

Poljska i Mađarska traže novac za pristanak na nulti CO2 cilj

VARŠAVA, BUDIMPEŠTA, PRAG - Poljska i Mađarska su u petak (21. juna) saopštile da štite svoje nacionalne ekonomije odbacujući EU cilj za nultu neto emisiju gasova staklene bašte (GHG) do 2050. godine, cilj koji je jedna druga zemlja članica nazvala "ekološkom histerijom".

Poljski premijer Mateuš Moravjecki (Mateusz Morawiecki) u petak je iz Varšave pozvao na "pošten" prelazak na nultu emisiju, i dodao: "Ne želimo da se okolnosti u kojima će se rešavati svetski klimatski problem svale na leđa poljske ekonomije", rekao je Moravjecki.

"Poljski preduzetnici ne mogu snositi troškove koji su proporcionalni njihovoj potrošnji energije i emisijama CO2 koje uzrokuju", rekao je on, nakon što je ranije pozvao Evropsku uniju da ponudi "detaljan paket kompenzacija" za smanjenje emisija, prenosi **AFP**.

Mađarska je usvojila sličnu poziciju, insistirajući da bi ciljana neutralnost ugljenika do 2050. godine "nametnula ogroman teret mađarskoj industriji". Budimpešta je saopštila da "neće moći da podrži" cilj EU "sve dok ne saznamo koliko je sredstava Evropska unija u stanju da obezbedi za modernizaciju industrije".

Mađarski premijer Viktor Orbán izjavio je: "Pa, hajde da počnemo da pričamo o novcu!"

U Češkoj Republici, premijer Andrej Babis, milijarder, je kritikovao napore za postavljanje strožih klimatskih ciljeva kao "ekološku histeriju", navodi se u dnevnom listu **Hospodarske novine**. On je predložio da EU takođe obaveže države ne-članice da se drže dogovorenog cilja ograničenja emisija.

Zemlje EU dobile su mešovitu ocenu o klimatskim ciljevima

BRISEL - Evropska unija je pozvala svoje zemlje članice da ubrzaju napore na ispunjavanju klimatskih ciljeva do 2030. godine, nakon što je jednom revizijom utvrđeno da su na pravom putu da ispune sveukupni cilj smanjenja emisija, ali ne i druge specifične ciljeve.

Revizija je pokazala da je blok od 28 zemalja na putu da ispuni svoj glavni zalog za smanjenje emisije za 40% do 2030. godine. Međutim, izvršna vlast EU upozorila je, pozivajući se na nacрте nacionalnih energetske planova 28 članica, da zemlje u nekim oblastima zaostaju, uključujući ciljeve o uštedi energije i upotrebi obnovljive energije.

U preliminarnom pregledu objavljenom uoči samita EU navodi se da najveći ekonomski blok na svetu ne uspeva da smanji emisije u velikim sektorima zapošljavanja, kao što su transport, poljoprivreda i zgradarstvo odakle dolazi više od polovine ukupnih emisija EU.

Prema trenutnim nacrtima nacionalnih planova, EU je za 2 procentna poena ispod cilja smanjenja emisije za 30% u odnosu na nivoe iz 2005. u tim sektorima izvan industrije regulisane EU sistemom trgovanja emisijama (ETS).

Samo nekoliko država članica je predložilo doprinose dovoljno visoke da ispune ciljeve o merama energetske efikasnosti.

Unija je takođe kratka u odnosu na ciljeve u pogledu upotrebe solarne, vetro i drugih obnovljivih izvora energije. Prema trenutnim planovima, očekuje se da će udeo OIE biti 1 do 2 procentna poena ispod cilja od 32% udela tih izvora u ukupnim elektroenergetskim kapacitetima EU, piše **Reuters**.

EK: Pitanja i odgovori o nacionalnim energetske i klimatske planovima

(Priredeno sa sajta Evropske komisije)

Šta su nacionalni energetske i klimatske planovi?

Reč je o prvim integrisanim srednjoročnim instrumentima za planiranje koje su države članice dužne da pripreme radi sprovođenja ciljeva energetske unije, a posebno dogovorenih energetske i klimatske ciljeva EU za 2030.

Struktura nacionalnih klimatske i energetske planova određena je Uredbom o upravljanju energetske unijom i delovanjem u području klime kako bi se osigurala uporedivost i doslednost politika na evropskom nivou.

Planovi se stoga temelje na logici pet dimenzija energetske unije, od kojih je energetske efikasnost na prvom mestu, a tu su još i potpuno integrisano unutrašnje energetske tržište, smanjenje emisija CO2 u privredi, energetske sigurnost, solidarnost i poverenje kao i istraživanje, inovacije i konkurentnost. Za svaku od njih države članice dužne su da navedu ciljeve i/ili doprinose te politike i mere za postizanje nacionalnih ciljeva.

U raspravu o njima potrebno je uključiti nacionalni aktere i susedne države članice. Planovi su ključan alat za omogućavanje prelaska na čistu energiju, pri čemu su cilj stabilni investicioni uslovi i predvidljivost ulaganja za evropsku industriju.

Sve države članice EU morale su da dostave svoje nacрте nacionalnih energetske i klimatske planova do 31. decembra 2018. Rok za podnošenje konačnih planova je 31. decembar 2019.

Šta je Komisija navodi u preporuci objavljenoj 19. juna?

U Komunikaciji i preporukama od država članica traži se da na nekoliko načina poboljšaju nacрте planova:

- Nekim državama članicama predlaže se da pojačaju nastojanja u području energetske efikasnosti i obnovljive energije i da bolje iskoriste svoj nacionalni potencijal, a druge će morati da potkrepe svoje već ambiciozne ciljeve
- Od država članica traži se i određivanje merljivih, dostižnih i realističnih ciljeva za svih pet dimenzija kao i vremenskih okvira koji se na njih odnose
- Većina država članica poziva se i da odrede konkretnije dodatne politike i mere i time potkrepe nacionalne ciljeve i doprinose za svih pet dimenzija.

Postoji li opasnost da se ciljevi povezani s OIE i energetsom efikasnošću za 2030. ne ispune?

Nacionalni energetske i klimatski planovi u svojem trenutnom obliku nisu dovoljni za postizanje ciljeva energetske efikasnosti i obnovljive energije. Naime, u slučaju obnovljive energije postoji mogućnost da su planirani doprinosi preniski za čak 1,6 procentni bod, a u slučaju energetske efikasnosti za čak 6,2 procentna boda (u slučaju potrošnje primarne

energije) ili 6 procentni bodova (u slučaju potrošnje krajnje energije).

Naš zajednički cilj je osigurati da zbir nacionalnih doprinosa predstavljenih u konačnim nacionalnim planovima odgovara barem ciljevima dogovorenima na nivou EU (32 % za obnovljive izvore energije i 32,5 % za energetske efikasnost).

Kako ti planovi utiču na obveze EU iz Pariskog sporazuma?

EU i države članice obvezale su se Pariskim sporazumom da će do 2030. smanjiti domaće emisije gasova staklene bašte (greenhouse gases ili GHG eng.) za najmanje 40 % u odnosu na 1990. Ispune li se u potpunosti klimatski i energetske ciljevi u nacionalnim planovima, kao i ciljevi u pogledu čiste mobilnosti, možemo očekivati da će se emisije GHG do 2030. smanjiti za oko 45 % u odnosu na 1990. Međutim, prema proceni Komisije, nacionalni planovi nisu dovoljno ambiciozni da bi se to ostvarilo.

Kako države članice napreduju u pogledu postizanja nacionalnih ciljeva smanjenja emisija GHG koje nisu obuhvaćene sistemom EU-a za trgovanje emisijama?

Države članice planiraju uvođenje dodatnih politika radi postizanja obavezujućih nacionalnih ciljeva za emisije GHG koje nisu obuhvaćene sistemom EU-a za trgovanje

emisijama, koje bi zajednički 2030. dovele do smanjenja emisija za 28 % u odnosu na 2005. To je značajan napredak u poređenju s prethodnim predviđanjima, ali i dalje je potrebno nadoknaditi razliku od dva postotna boda kako bi se postigao minimalan cilj od 30 % smanjenja za te emisije.

Domaće mere se pre svega odnose na građevinski sektor i sektor prevoza, a neke članice nameravaju da iskoriste mogućnost prenosa emisijskih kvota među državama ili mogućnost dodatnog smanjenja emisija GHG nastalih iz upotrebe zemljišta, prenamene upotrebe zemljišta i šumarstva.

Kako ti planovi utiču na dugoročnu strategiju EU za klimatsku neutralnost do 2050.?

Komisija predlaže da EU postigne klimatsku neutralnost do 2050. Evropski parlament već je podržao tu ambiciju, a Savet još raspravlja o toj temi.

Više od polovine nacrtu nacionalnih energetske i klimatskih planova već sadrži manje ili više razrađene ciljeve ili ambicije za 2050.

Kako će to uticati na evropske građane i potrošače?

Nacionalni energetske i klimatske planovi omogućiće koordinaciju politika i mera kao i identifikaciju potreba za ulaganjem i inovacijama i na taj način istovremeno obezbediti sigurnost ulaganja i strukturne reforme i podsticati rast i otvaranje radnih mesta u Evropi.

Koji je važeći zakonodavni okvir za nacionalne energetske i klimatske planove?

Uredba o upravljanju energetske unijom i delovanjem u području klime (Uredba o upravljanju), koja je stupila na snagu 24. decembra 2018. Njome se utvrđuje zajednički okvir za energetske i klimatske politike u Evropskoj uniji i njenim državama članicama.

Koji su sledeći koraci?

Kako bi konačni planovi na kraju 2019. bili u skladu sa svim zahtevima i ambicioznim ciljevima EU za 2030., Komisija poziva Savet da otvori raspravu o prioritetima iz Komunikacije i preporuka da bi se osigurao odgovarajući nivo ambicioznosti u konačnim nacionalnim planovima.

Kako bi daljnja razmena informacija bila što efikasnija, u Komunikaciji Komisije navedeno je [sedam] prioriteta na kojima se ona može temeljiti: uklanjanje nedostataka u politikama i ambicijama za 2030., uključivanje svih relevantnih ministarstava na nacionalnim nivoima, iskorišćavanje mogućnosti saradnje sa susednim državama članicama, podupiranje industrije, konkurentnosti i inovacija na temelju nacionalnih planova, privlačenje ulaganja i utvrđivanje finansijskih prilika, potpuna integracija socijalne dimenzije i uzimanje u obzir dugoročnih ciljeva i dugoročne vizije.

Objavljena dva temeljna dokumenta za EU Paket čiste energije

BRISEL - Nakon što je krajem maja konačno dobila zeleno svetlo za svoj Paket čiste energije, Evropska komisija je objavila dva važna dokumenta u Službenom listu Evropske unije koja će biti ključna za sprovođenje Paketa, pokrenutog krajem 2016. godine: Direktiva (EU) 2019/944 o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i Izmene Direktive 2012/27/EU i Uredbe (EU) 2019/943 o unutrašnjem tržištu električne energije.

EUR-Lex

Direktiva (EU) 2019/944

Prvi dokument, koji sadrži opšta pravila za oblikovanje novog zajedničkog tržišta električne energije u EU, poziva sve države članice da podrže prekograničnu trgovinu električnom energijom, olakšaju učešće potrošača, održe investicije u fleksibilnu proizvodnju energije - uključujući skladištenje i elektromobilnost - i na poboljšanje interkonekcija između različitih nacionalnih energetske sistema.

Odredbe takođe zahtevaju, između ostalog, da tržišta električne energije budu konkurentna i usmerena na potrošača, a da se osigura da kupci električne energije mogu slobodno kupovati energiju od dobavljača po vlastitom izboru. Potrošači mogu istovremeno imati više od jednog ugovora o snabdevanju električnom energijom, pod uslovom da su uspostavljeni potrebni priključci i merna mesta.

Pored toga, potrošači bi trebalo da imaju slobodu da kupuju i trguju uslugama električne energije nezavisno od svojih snabdevača.

Pored toga, od zemalja članica EU se očekuje da omoguće proizvođačima energije da snabdejavu kupce na njihovim teritorijama preko direktnih linija, bez da budu podložne neproporcionalnim administrativnim postupcima ili troškovima. Od država članica je zatraženo da ne uvode dodatne zahteve, administrativne takse, procedure i naknade za aktivne klijente koji učestvuju na energetskom tržištu putem

sopstvenih distribuiranih generatora električne energije ili preko agregatnog tržišta, s tim da se očekuje da mrežne naknade odražavaju troškove.

Ipak, zemlje EU se pozivaju da podrže stvaranje takozvanih energetske zajednica građana i da im se osigura pristup svim tržištima električne energije, bilo direktno ili kroz agregaciju, na nediskriminatoran način. Sudelovanje u odgovoru na potražnju kroz agregaciju takođe je snažno preporučeno od strane EK u dokumentu.

„Države članice će osigurati da operateri prenosnog sistema i operateri distributivnih sistema, prilikom ugovaranja pomoćnih usluga, tretiraju učesnike na tržištu koji su uključeni u agregiranje odgovora na potražnju na nediskriminatorski način zajedno sa proizvođačima na osnovu njihovih tehničkih mogućnosti“, navodi se u saopštenju.

Što se tiče uvođenja pametnih brojila, dokument traži od zemalja EU da osiguraju da kupci električne energije doprinose pridruženim troškovima implementacije na transparentan i nediskriminirajući način, istovremeno naglašavajući dugoročne koristi koje bi one mogle dodati celom lancu vrednosti.

Direktiva 2012/27/EU i Uredba 2019/943

Drugi dokument, koji ima za cilj da pruži osnovne principe budućeg zajedničkog tržišta električne energije, opisuje kako treba sprovoditi pravičnu prekograničnu razmenu električne energije, istovremeno postavljajući osnovna pravila za podsticanje slobodnog formiranja cena i fleksibilniju proizvodnju i potražnju.

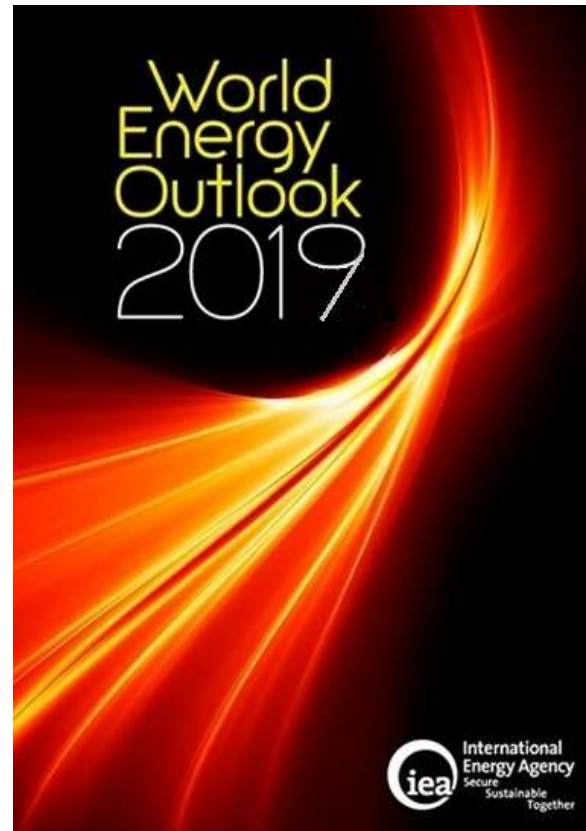
„Tržišna pravila će omogućiti odgovarajuće investicione podsticaje za proizvodnju, posebno za dugoročna ulaganja u dekarbonizovani i održivi elektroenergetski sistem, skladištenje energije, energetska efikasnost i odgovor na potražnju da bi se zadovoljile potrebe tržišta“, navodi se u uredbi.

Dokumenti takođe pružaju indikacije za balansno tržište, trgovinu na dan unapred i unutardnevno tržište, slanje odgovora na proizvodnju i potražnju i redispečing.

25/JUN/2019

IEA priprema scenario za održavanje globalnog zagrevanja ispod 1,5C

PARIZ - Međunarodna agencija za energiju (IEA) razvija scenario za održavanje globalnog zagrevanja ispod 1,5C koji bi mogao biti uključen u njen uticajan godišnji pregled za 2019, najavljen za novembar ove godine.

Agencijin Svetski energetski pregled (WEO) bio je u aprilu predmet napada grupe poslovnih lidera, naučnika i aktivista zbog neuvažavanja temperaturnog cilja iz Pariskog sporazuma.

Posle toga, IEA je uključila spoljne stručnjake radi izrade novog modela usklađenog sa pariskim ciljem ograničavanja globalnog zagrevanja na 1.5C. Među njima je i Joeri Rogelj, naučnik na Imperial univerzitetu i glavni autor nedavnog izveštaja UN-a o zagrevanju od 1,5C. On je rekao da - po njegovom mišljenju - IEA "definitivno namerava" da proizvede novi scenario.

EurActiv: Francuski energetska plan prepun rupa

BRISEL, PARIZ - Predlog francuskog zakona o energiji i klimi, koji se trenutno razmatra u nacionalnom parlamentu, karakterišu ambiciozni ciljevi, s jedne strane i niz uključenih opcija za izbjegavanje njihovog sprovođenja, piše **Euractiv**.

„Francuska konstantno usvaja ovakve dvostruke standarde, kaže An Bringo (Anne Bringault) iz zelene grupacije Climate Action Network. Ona navodi primer cilja za obnovljive izvore energije (OIE), čiji udeo u energetskom miksu zemlje se projektuje na 23% do 2020, a trenutno iznosi 16,3%.

Vlada Francuske takođe predlaže smanjenje korišćenja fosilnih goriva za 40% do 2030, a pri tom ne predlaže konkretne mere za ostvarenje tog cilja, dodaje ona.

U vezi nuklearne energije, nacrt zakona preokreće zakon usvojen pod bivšim predsednikom Fransoa Olandom, koji je planirao smanjenje udela nuklearne energije na 50% potrošnje energije do 2025. godine. Rok je sada produžen do 2035. godine, kada će te nuklearke dostići prosečnu starost od skoro 50 godina, deset godina iznad predviđenog radnog veka.

Još jedan problem je pitanje poreza na ugljendioksid, čija je stopa zamrznuta krajem 2018. godine u skladu sa zahtevima „žutih prsluka“.

U kraćem roku, Francuska ne podržava aktivnije obaveze EU prema Pariskom sporazumu o klimi, čak i ako bi to moglo biti primer drugim potpisnicima, konstatuje **Euractiv**

Naftni majorski se ograđuju od EU cilja nulte emisije CO2 do 2050.

LONDON - Evropski naftni giganti, među kojima i dva najveća - britanski BP i anglo-holandski Royal Dutch Shell, odbili su da podrže plan Evropske unije sa oročavanjem datuma potpune eliminacije emisija gasova staklene bašte na sredinu veka, odnosno 2050. godinu, obelodanio je u četvrtak (foto) britanski medijski ekološki portal **Unearthed**.

Predlog Evropske komisije, koji bi odredio cilj nulte emisije u celoj EU do 2050. godine, potreban kako bi se globalno zagrevanje ograničilo na 1,5°C u tema je ononedeljnog (20-21.juni) sastanka Evropskog saveta, na kojem se očekuje podrška od lideri zemalja članica. U svojim odgovorima na konsultacije Evropske komisije o njegovom predlogu, BP, Shell i španski Repsol nisu odgovorili na ključno pitanje da li cilj EU 2050 treba zadržati na sadašnji predlog smanjenja na 80-95%, ili da se poveća na neto nula.

Shell je, odgovarajući na pitanje novinara **Uneartheda**, odgovorio da je kompanija podržala cilj neto nule, ali da neće da odredi datum do kojeg bi se to trebalo dogoditi. Portparolka Shell-a je rekla: “Shell podržava strategiju Evropske komisije za Klimatski neutralnu Evropu, uključujući i tranziciju da bi se postigla neto nulta emisija u EU u skladu sa ciljevima Pariskog sporazuma”. Portparol BP rekao je da kompanija podržava ugljenično neutralnu budućnost “u narednim decenijama”.

Grčka odustaje od mega TE na uglalj bez podrške mehanizama kapaciteta

ATINA - Grčka Javna elektroenergetska kompanija (PPC) saopštila je da je zbog skoka u troškovima za emisije ugljendioksida, doveden u pitanje njen projekat termoelektrane na uglalj vredan 1,4 milijarde evra, ukoliko ne obezbedi podršku kroz mehanizam za naknadu kapaciteta.

Mehanizmi kapaciteta su mere koje su uvele neke države članice EU kako bi se proizvođačima električne energije plaćale održavanje kapaciteta u stanju rezerve i njihovo aktiviranje u slučajevima manjka.

PPC je saopštio 19. juna da je predsednik kompanije Manolis Panagiotakis napisao pismo najvišem zvaničniku Evropske unije za konkurenciju, Margaret Vestager (Margrethe Vestager), rekavši da je mehanizam "apsolutno neophodan" kako bi se osigurala održivost PPC-ove termoelektrane Ptolemaida kapaciteta 660 MW, koja se gradi na severu zemlje.

„U suprotnom, efekti po PPC bili bi katastrofalni, a eventualno i na grčko energetske tržište i na ekonomiju“, stoji u pismu.

Grčka je u pregovorima sa Evropskom komisijom za mehanizam kapaciteta za PPC, koji je 51% u vlasništvu države. Mehanizmi se moraju uskladiti sa smernicama EU o državnoj pomoći.

PPC većinu električne energije proizvodi sagorevanjem lignita i drugi je najveći proizvođač lignita u Evropskoj uniji. Kompanija je u saopštenju, pozivajući se na Panagiotakisovo pismo, navela da će planirano povlačenje 1.900 megavatnih jedinica na lignit i pokretanje pogona termoelektrane Ptolemaida omogućiti smanjenje emisija ugljendioksida za 57% do 2022. godine u odnosu na 2017. godinu.

EK odobrila italijansku šemu mehanizama kapaciteta

BRISEL - Evropska komisija je odobrila nova pravila italijanske vlade o emisiji ugljendioksida u okviru njene šeme tržišta kapaciteta.

Vest dolazi posle prošlogodišnjeg usvajanja mehanizma kapaciteta u celoj Italiji, nakon što je u Komisiji utvrđeno da je vlada „jasno identifikovala i kvantifikovala“ rizike sigurnosti snabdevanja i da je plan dobro osmišljen da ih ublaži.

Najnovije promene zbog strogih ograničenja emisije ugljendioksida znači da će elektrane na uglalj neće moći da učestvuju na aukciji, a prva će biti održana kasnije ove godine.

Komisija je navela: „Ove mere imaju za cilj podsticanje novih ulazaka, omogućujući zelenijim proizvodnim kapacitetima i drugim tehnologijama - kao što su se one gde se visina proizvodnje prilagođava potrošaču (demand response) i sistemi skladištenja energije - da postupno zamene postojeće 'prljavije' elektrane.

„Komisija je utvrdila da će nova mera nastaviti da osigurava sigurnost snabdevanja i dalje povećavati nivo zaštite čovekove sredine bez narušavanja konkurencije na jedinstvenom tržištu.

Italiji odobrena šema podrške OIE

BRISEL - Evropska komisija je odobrila, u skladu sa pravilima EU o državnoj pomoći, šemu za podršku proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora u Italiji. Mera će doprineti ekološkim ciljevima EU bez nepotrebnog narušavanja konkurencije, saopšteno je 14. juna iz EK.

Šema od 5,4 milijarde evra će se primenjivati do 2021. godine i pomoći će Italiji da dostigne svoje ciljeve za obnovljivu energiju.

OIE kapaciteti koji će se koristiti šemom dobiće podršku u obliku premije povrh tržišne cene. Ova premija ne može biti veća od razlike između prosečnih troškova proizvodnje za svaku tehnologiju obnovljivih izvora i tržišne cene električne energije.

Italijanska šema uključuje i mehanizam za povrat sredstava. Ako bi se u budućnosti tržišna cena kretala iznad prosečnih troškova proizvodnje za svaku obnovljivu tehnologiju, odabrane instalacije više ne bi dobile premiju i umesto toga bi trebalo da vrate italijanskim vlastima time dodatno ostvaren prihod. Ovim se

osigurava da državna podrška bude ograničena na minimum potreba.

Za veće projekte iznad 1 megavata, premija će biti određena putem konkurentnog postupka nadmetanja otvorenog za sve vrste instalacija, bez obzira na obnovljivu tehnologiju koju koriste. Manji projekti će biti odabrani na osnovu kombinacije ekoloških i ekonomskih kriterijuma.

Turska obustavila izvoz električne energije u Bugarsku

SOFIJA - Bugarski Operator elektroenergetskog sistema (ESO) saopštio je 17. juna da je Turska prekinula izvoz električne energije u Bugarsku do kraja juna zbog problema u turskoj elektroenergetskoj mreži.

Turski mrežni operator TEIAS smanjio je na nulu prenosni kapacitet u smeru od Turske do Bugarske i neće izvoziti električnu energiju u susjednu zemlju između 17. i 30. juna, navodi se u saopštenju ESO-a.

Prenosni kapaciteti u pravcu iz Bugarske u Tursku u tom periodu ostaju nepromenjeni, naveo je ESO, prenosi **SeeNews**.

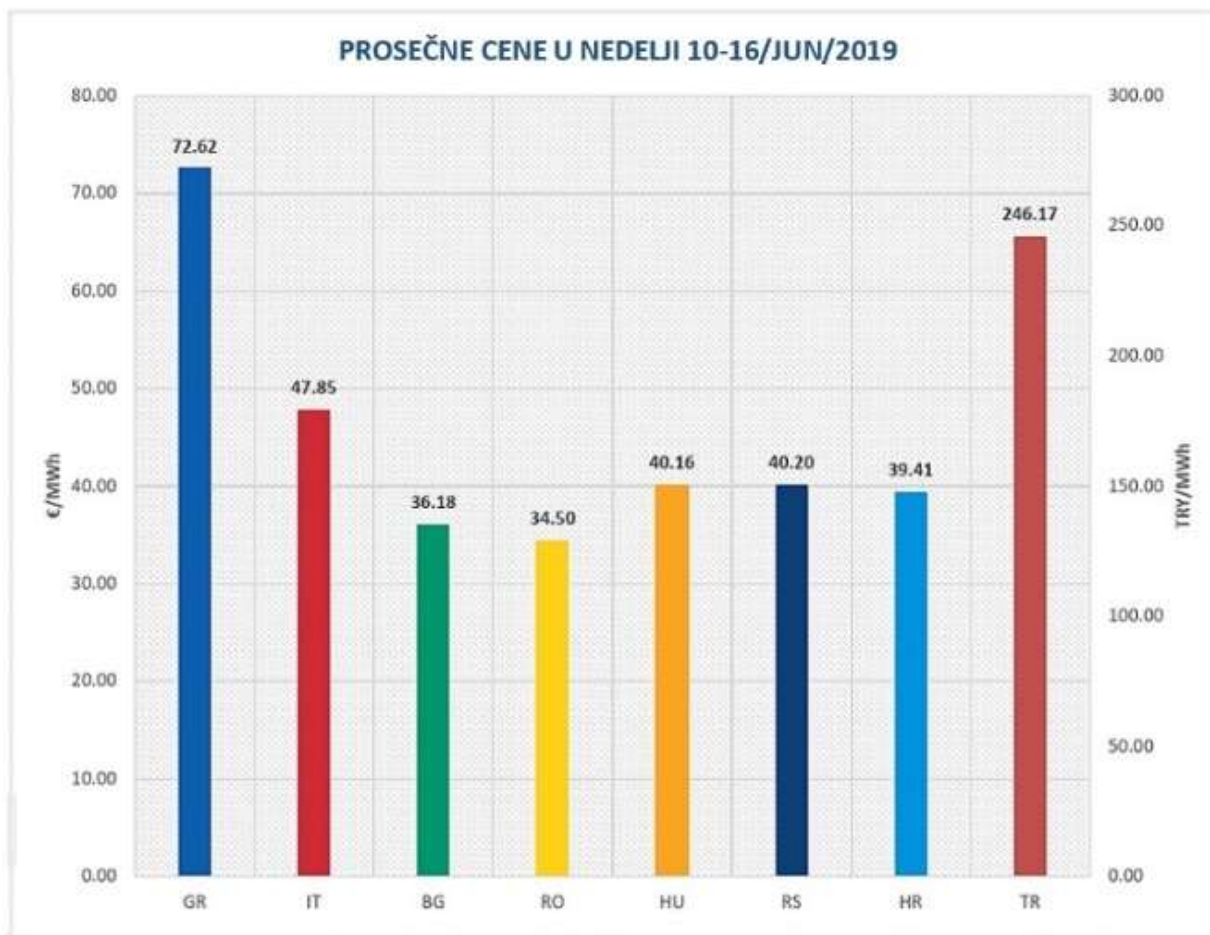
IENE: Cene kliringa na tržištu električne energije jugoistočne Evrope

ATINA - Tržišta električne energije u jugoistočnoj Evropi (JIE) bila su u nedelji do 16. juna u velikoj meri pogođena vremenskim uslovima, jer su visoke temperature povećale potrošnju energije za hlađenje, stoji u nedeljnom izveštaju atinskog Instituta za energiju u JIE - **IENE**.

IENE Energy Weekly Report

Neznatno povećane cene električne energije u srednjoj Evropi dovele su do blagog porasta cena na regionalnom nivou na 40 € / MWh. Osim toga, visoka proizvodnja OIE u celom regionu ograničila je rast cena. Posebno, Rumunija i Bugarska nisu bile pogođene regionalnim trendom jer su visoki bazni kapaciteti u oba sistema, uglavnom nuklearnom, i visoka proizvodnja OIE potisnuli lokalne cene i povećali kapacitet izvoza električne energije u obe države.

Cene u Grčkoj su značajno porasle, što je bilo pod uticajem ograničenog uvoza, jer je potražnja porasla, dok je sposobnost izvoza Turske pogođena zbog vrlo visoke lokalne potražnje.

ČEZ dogovorio prodaju poslova u Bugarskoj Euroholdu za €335 miliona

SOFIJA - Češka energetska kompanija ČEZ Grupa 21. juna je potpisala ugovor o prodaji svoje imovine i poslova u Bugarskoj tamošnjem holdingu Eurohold Bulgaria za 335 miliona evra, saopšteno je iz obe kompanije.

Ugovor podleže regulatornim odobrenjima Bugarske komisije za zaštitu konkurencije (KZK) i Bugarske regulatorne komisije za energetiku i vodoprivredu (KEVR), prenose **Novinite**.

Prethodni pokušaj ČEZ-a da proda svoj bugarski portfolio Inercomu Bugaria nije dobio regulatorno odobrenje.

Međunarodna arbitraža koju je ČEZ pokrenuo protiv Republike Bugarske u julu 2016. godine nije pogođena prodajom i nastaviće se, saopšteno je iz češke kompanije.

Eurohold je saopštio da planira da finansira akviziciju i preuzme refinansiranje postojećeg duga ČEZ Bugarske, delimično kroz sopstvena sredstva, a dodatno iz kredita od vodećih međunarodnih banaka.

U Bugarskoj, ČEZ grupa distribuira i prodaje električnu energiju u zapadnom delu zemlje i proizvodi električnu energiju, uglavnom iz termoelektrane na uglj.

Sredstva ČEZ-a u Bugarskoj obuhvataju distributera CEZ Distribution Bulgaria, dobavljača električne energije CEZ Electro Bulgaria, licenciranog trgovca električnom energijom CEZ Trade Bulgaria, kompaniju za IT usluge CEZ ICT Bulgaria, solarni park Free Energy Project Orešec, elektranu na biomasu Bara Grupa i kompaniju ČEZ Bugarska.

ČEZ razmišlja i o izlasku iz Rumunije, Turske i Poljske

PRAG - ČEZ bi takođe mogao da se odluči na povlačenje sa drugih tržišta u istočnoj Evropi, uključujući Rumuniju i Poljsku, kao i iz Turske izjavio je izvršni direktor Daniel Benes u intervjuu za **Hospodarske Noviny**.

U Rumuniji, češka kompanija je uključena u proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, kao i u distribuciju i prodaju električne energije.

Imovina ČEZ-a u Rumuniji uključuje vetropark snage 600 MW koji je izgrađen za 1,1 milijardu evra. Vetroelektrana Fantanele-Cogealac u regiji Dobriđa ima 240 GE 2.5 MW turbina i proizvodi 1,2 miliona kWh električne energije godišnje. Među ostalim sredstvima u Rumuniji, ČEZ je vlasnik firme TMK Hydroenergy Power, koja upravlja sa četiri hidroelektrane (Grebla, Crainicel 1, Crainicel 2 i Breazova) sa instaliranim kapacitetom od oko 22 MW.

U Turskoj, ČEZ grupa i njen lokalni partner vode distribucionu i prodajnu elektroenergetsku kompaniju i proizvode električnu energiju u gasnim i hidroelektranama, kao i u jednom vetroparku.

Počeli pregovori Rusije i EU o izbacivanju dolara iz međusobnih transakcija

MOSKVA - Zamenik premijera Rusije Anton Siluanov i potpredsednik Evropske komisije Maroš Šefčovič dogovorili su se da formiraju radnu grupu koja će raditi na praktičnim koracima za prelazak na plaćanja uvoza energenata u nacionalnim valutama, rublji i evru, umesto u dolarima

„Dogovorili smo se da detaljnije razmotrimo to pitanje na nivou eksperata i formiramo radne grupe radi usvajanja te odluke,“ citirao je u petak **TASS** Siluanova.

Njegov portparol Andrej Lavrov, prethodno je rekao novinarima da je veća upotreba nacionalnih valuta obostrano korisna, jer smanjuje rizike za preduzetnike iz Rusije i Evropske unije

U međuvremeno je iz Evropske komisije rečeno agenciji TASS da je ideja o formiranju posebnog radnog tela razmatrana, ali da još nije doneta odluka.

Prošle godine, Evropska komisija je pokrenula inicijativu za jačanje uloge evra u strateškom energetske sektoru, u očiglednoj pokušaju da ospori dominaciju američkog dolara, piše RT U ekskluzivnom intervjuu RT-u, ruski ministar za ekonomski razvoj Maksim Oreškin tada je naglasio da bi Moskva i Brisel trebalo da razmisle o prelasku barem na evro kao zajedničku valutu.

25/JUN/2019

Gasprom spreman na fleksibilnost u pregovorima sa Ukrajinom

MOSKVA – Gasprom ne sumnja da će isporučiti dovoljne količine prirodnog gasa klijentima u Evropi za potrebe za narednu zimu, uprkos teških pregovora koji ga očekuju sa Ukrajinom i prepreka koje Danska pravi realizaciji projekta Severni tok 2, piše u sredi **Bloomberg**.

Ruski kolos, koji je prošle godine svojim gasom pokrio skoro 37% potreba Evrope za tim energentom, trenutno dopunjuje svoje skladišne kapacitete u regionu kako bi obezbedio stabilnost isporuka za zimu, kazala je u St. Petersburgu čelnica Gazprom Exporta i potpredsednica kompanije Elena Burmicova.

Bloomberg navodi da Gasprom očekuje da u predviđenom roku krene dodatni transport gasa dvema linijama koje su u izgradnji, Severnim tokom 2 i prvom cevi Turskog toka, namenjenoj izvozu u Tursku.

Kompanija je, kaže Burmicova, spremna za „fleksibilnost“ u pregovorima sa Ukrajinom o nastavku snabdevanja gasom te zemlje i tranzita gasa preko ukrajinskog gasovodnog sistema u Evropu, onda kada se u toj zemlji održe parlamentarni izbori (21. juli) i izabere nova vlada.

Pregovori posle parlamentarnih izbora u Ukrajini

Prošle nedelje, ruski ministar energije Aleksandar Novak rekao je da datum trilateralnih pregovora sa Ukrajinom i EU može biti određen tek u septembru ove godine.

Sa „dva toka i uz mogućnost pronalaska, bilo kratkoročnog, bilo dugoročnog sporazuma sa Ukrajinom o nastavku postojećeg ugovora o tranzitu“, Gasprom je siguran da može ostati pouzdan snabdevač Evrope, kazala je Burmicova (foto) na brifingu za novinare. „Ne želimo da verujemo u apokaliptični scenario“, dodala je ona.

Danska u međuvremenu pokazuje nameru da onemogući prolaz trase Severnog toka 2 kroz svoju ekskluzivnu ekonomsku zonu Baltika, što ne bi zaustavilo, ali bi produžilo rok gradnje tog projekta zaobilaznim pravcem. U isto vreme SAD pokazuju nameru da uvedu sankcije za evropske kompanije koje učestvuju u izgradnji, odnosno snabdevanju opreme za izgradnju tog gasovoda, podseća **Bloomberg**.

Naftogas nudi swap dogovor Gaspromu, umesto tranzita

KIJEV – Komercijalni direktor ukrajinskog Naftogasa, Jurij Vitrenko oglasio se u utorak preko svoje **Facebook** stranice izjavom da je kompanija spremna da potpiše swap sporazum sa Gaspromom, imajući u vidu da su pregovori o novog dogovoru o tranzitu komplikovani.

Prema Vitrenku, Gasprom bi mogao isporučiti Naftogasu gas na granici sa Ukrajinom, a Naftogas će potom slati iste količine na njegove granice sa EU zemljama.

IEA: Skok vrednosti subvencija za fosilna goriva, posebno naftu

PARIZ - Veće prosečne cene nafte od 2018. gurnule su visinu globalnih subvencija za potrošnju fosilnih goriva na nivoe koje su poslednji put viđeni 2014. godine, naglašavajući nepotpunu prirodu reformi cena koje su sprovedene poslednjih godina, pokazuju najnoviji podaci koje je objavila Međunarodna agencija za energiju, IEA.

Novi podaci za 2018, objavljeni prošle nedelje, pokazuju povećanje od jedne trećine procenjene vrednosti ovih subvencija, na više od 400 milijardi dolara. Procene za naftu, gas i električnu energiju na fosilna goriva su redom značajno porasle, što odražava višu cenu goriva (koja, uz prisustvo veštački niske cene za krajnjeg korisnika, povećava procenjenu vrednost subvencije).

Kontinuiran nastavak održavanja ovih subvencija - više nego dvostruko od iznosa procenjenih subvencija za obnovljive izvore energije - uveliko komplikuje zadatak zaustavljanja rasta globalnih emisija.

Prema podacima iz 2018. godine, nafte se ponovo vratila na mesto predstavlja najvećeg primaoca subvencija, sa za preko 40% povećanim udelom. U 2016. godini, električna energija iz fosilnih goriva je na kratko postala sektor sa najvećim računom za subvencije.

Mađarska, Bugarska i Hrvatska sa „najprljavijim“ transportom u EU

ZAGREB - Mere koje Hrvatska planira u sektoru transporta s ciljem smanjenja uticaja na klimu sramotno su loši i neefikasni, a od svih država EU, lošije su samo Mađarska i Bugarska.

Ova porazna tvrdnja rezultat je 13. juna objavljenе analize federacije Transport & Environment sa sedištem u Briselu, čiji su stručnjaci analizirali segment transporta u Nacionalnim energetska-klimatskim planovima (NECP) svih 28 država članica EU, prenosi hrvatski portal **Energetika-net**.

Najkvalitetniji NECP ima Holandija koja npr. planira da zabrani prodaju benzina i dizelaša od 2030. godine, a slede Velika Britanija i Španija.

S druge strane, Hrvatska je na 26. mestu, a u njenom planu, pored ostalog, nema informacija o merama za dekarbonizaciju teretnog drumskog, autobusnog, kao ni pomorskog ni avio saobraćaja.

"Iako je deklarativni plan hrvatskog NEPC-a smanjenje emisije za 32%, mere koje se predviđaju ovim planom jasno pokazuju da ovaj cilj nikako ne može biti ostvaren", konstatiraju iz grupacije Zelena akcija, hrvatskog ogranka organizacije Prijatelji zemlje.

Big Oil kompanije zatrpane klimatskim tužbama u SAD

NJUJORK - Sve veći broj gradova i država u SAD podnosi tužbe protiv velikih naftnih kompanija, tražeći naknadu štete vezane za klimatske promene, piše **The Economist**.

Najsvežiji primer je grad Baltimore, koji traži od naftaša nadoknadu za ogromne troškove nadogradnje kanalizacionih odvoda usled pojačanih olujnih kiša. San Francisco traži novac za izgradnju valobrana.

Londonski poslovnjak konstatuje da ovaj talas parnica protiv naftnih velikana liči strategiji koja je krajem devedesetih godina prošlog veka primorala velike duvanske kompanije da isplate preko 200 milijardi dolara nadoknade na ime parnica vođenih u 46 američkih država.

"Oni (Big Oil) su uplašeni zbog moguće odgovornosti za ono što su učinili, i boje se sudova", rekao je za FT senator Šeldon Vajthaus (Sheldon Whitehouse).

